

2. Dahlman Carl Technology, globalization, and international competitiveness: Challenges for developing countries [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/esa/sustdev/publications/industrial.../1_2.pdf.

Наталія ПОЛКЕВИЧ

Тернопільський національний економічний університет

ВІДПОВІДНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ВИМОГАМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГАЗОВОГО РИНКУ

Співробітництво в енергетичній галузі між Україною та Європейським Союзом завжди було одним із ключових пунктів їх спільної взаємодії. Документом, який допомагає обом сторонам планово організовувати спільну роботу зі зближення своїх енергетичних ринків, є «Меморандум про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та ЄС», підписаний 1 грудня 2005 року.

Даний Меморандум про порозуміння визначає спільну стратегію поступової інтеграції енергетичного ринку України до енергетичного ринку ЄС і складається з «дорожніх карт», що охоплюють такі сфери: 1) ядерна безпека; 2) інтеграція ринків електроенергії та газу; 3) безпека енергопостачання та транзиту вуглеводнів; 4) вугільна галузь. Починаючи з березня 2008 року, Меморандум про порозуміння також включає п'ять «дорожню карту», що має на меті підсилення співробітництва у сфері енергоефективності та розвитку відновлювальних джерел енергії [1].

У ході виконання вимог Меморандуму про порозуміння 1 лютого 2011 року Україна стала повноправним членом енергетичного співтовариства.

Сьогодні Європейський Союз прагне мінімізувати свою залежність від кількох постачальників газу, і тому ринок газу у Європі піддається радикальному трансформуванню. Раніше імпортований газ купували за довгостроковими контрактами, а ціни були прив'язаними до вартості нафти. На даний час створюється принципово нова система закупівлі газу.

В березні 2012 року на засіданні Європейського форуму з регулювання газового сектору остаточно затверджена «Цільова модель газового ринку ЄС» [2]. Дана модель передбачає розділення європейського газового ринку на ринкові зони. Всередині кожної зони повинна забезпечуватись вільна конкурентна торгівля газом на основі контрактів з негайною поставкою (spot). За таким принципом зараз функціонує, наприклад, оптовий газовий ринок Великобританії. На ньому вартість природного газу визначається в так званій «національній точці балансу» (National Balancing Point), під якою розуміється знаходження газу в магістральній мережі, тобто після проходження через береговий, газопровідний імпортований або LNG-термінал (морський термінал з прийому зрідженого природного газу), але до вступу в конкретну локальну дистрибуційну мережу. З якимось конкретним пунктом NBP не асоціюється. Передбачається, що існуюча трубопровідна інфраструктура дозволяє вільно доставляти газ будь-якому споживачеві всередині зони [3].

Реформування європейського газового ринку безпосередньо стосується і України. Після її вступу до Енергетичного співтовариства країн Південно-Східної Європи, вона взяла зобов'язання модифікувати своє газове законодавство відповідно до європейського зразка.

Згідно з Директивою 2003/55/ЄС стосовно загальних засад функціонування внутрішнього ринку природного газу, яка встановлює основні принципи ринкової лібералізації, а саме: незалежність регулятора; рівність доступу; незалежність системних операторів; розділення вертикально-інтегрованих компаній; захист споживачів; обмін інформацією між операторами. Відповідно до Протоколу, імплементація Директиви мала відбутись до 1 січня 2012 року. При цьому, зобов'язання України щодо лібералізації ринку є покроковим, відповідно до набуття статусу кваліфікованих споживачів: з 1 січня 2012 року – усіма споживачами, які здійснюють споживання не для побутових цілей; з 1 січня 2015 року – усіма без винятку споживачами [4, с.16].

Прийнятий 8 липня 2010 року Закон «Про засади функціонування ринку природного газу» наближає Україну до правил, за якими працює європейський ринок газу. Закон відповідає

основним засадам, на яких побудована Директива 2003/55/ЕС, попри окремі невідповідності та винятки.

Головний недолік українського закону полягає у його зосередженні на процедурному аспекті державного управління, де інтереси громадян згадуються лише в контексті «грошового донора» за надані послуги, а не як створення відповідних умов для достойного життя. Залишається узаконеною залежність газодобувних підприємств від рішень держави, що безумовно не забезпечить прозорість газового ринку, оскільки існує недосконалий процес формування закупівельних цін на ринку газу та тарифів для домашніх господарств. Це в свою чергу зменшує конкурентоспроможність та надає можливість для цінового та тарифного спекулювання [5, с.7].

Вище перераховані неточності можуть призвести до порушення енергетичної безпеки держави і вимагають коригування.

Література

1. Шостий спільний звіт про виконання Меморандуму Україна-ЄС щодо енергетичного співробітництва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaport.net/uk/news/ua/t/1203/27/2764424>.
2. A new target model for the European gas market [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cerre.eu/new-target-model-european-gas-market>.
3. Тарнавский В. Евросоюз готовится к созданию единого газового рынка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.e-b.com.ua/search/?t=energo&g=753>.
4. Громадська організація «Діксі груп». Рік в Енергетичному Співтоваристві: добре стоїмо? - К.: ТОВ «СіЛа», 2012. – 72 с.
5. Громадська організація «Діксі груп». Закон про ринок газу в Україні: Чи відповідає він європейським правилам? - К.: ТОВ «СіЛа», 2010. – 15 с.

Анна-Богдана ПРОЦИК

Тернопільський національний економічний університет

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ, РОСІЇ ТА БІЛОРУСІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В сучасному світі основними формами міждержавного економічного співробітництва виступають торгівля товарами та послугами, переміщення капіталів, робочої сили. Серед більш високих різновидів партнерства слід згадати міжнародне кооперування та науково-технічне співробітництво. Дані форми є взаємопов'язаними та перебувають у прямій залежності одні від одних.

В Україні наукове дослідження проблем міждержавного співробітництва знайшло висвітлення у роботах І.Бураковського, В.Вергуна, Д.Лук'яненка, В.Новицького, Ю.Пахомова, С.Соколенка, А.Філіпенка, Т.Циганкової, О.Чернеги. Досліджувались дані питання і науковцями ТНЕУ, зокрема: І.Гладій, С.Гродським, І.Зварич, М.Лизун, А.Рожко, Є.Савельєвим, К.Фліссаком.

Розглядаючи систему зовнішньоекономічного партнерства України з іншими державами слід в першу чергу звернути увагу на стан торговельно-економічної взаємодії, її тенденції та перспективи. Це пояснюється тим, що рівень розвитку економіки України не готовий запропонувати передовим державам світу готові коопераційні проекти, а тому слід шукати конкурентні ніші в роботі з зарубіжними економіками. Іншою вагомою причиною залишається експортна орієнтованість ВВП України, рівень якої з 2000 р. по 2011 р. коливався в межах від 33,9% в 2009 р. до 50,3% в 2004 р.

В структурі зовнішньоторговельних партнерів України перші місця стабільно утримують країни СНД, серед яких особливо можна виділити Російську Федерацію та Республіку Білорусь. Зокрема, в 2009 р. на них припадало 29% зовнішньоторговельного обороту (ЗТО) України, в 2010 р. – 35,7%, в 2011 р. – 36,5%. Схожа тенденція присутня в значеннях експорту вітчизняної продукції: в 2009 р. – 24,6% українського експорту припадало на Росію та Білорусію, в 2010 р. –